

## การจัดการขยะแบบถูกหลักสุขาภิบาล

### เทศบาลเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา

เทศบาลเมืองพะเยาเป็นพื้นที่ที่เริ่มมีการขยายตัวจากความเป็นชนบทมาสู่ความเป็นเมือง และปัญหาที่ตามมาคือปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นเป็น 35 ตันต่อวัน แม้ว่าในขณะนี้ปัญหาขยะของทางเทศบาลยังไม่มีควมรุนแรง ไม่มีความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับผู้บริหารชัดเจน แต่ในอนาคตอันใกล้หากเทศบาลไม่มีแนวทางในการแก้ไขหรือบริหารจัดการปัญหาขยะอย่างถูกต้อง เทศบาลเมืองพะเยาจะต้องประสบกับปัญหาขยะอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากพื้นที่ที่ใช้ฝังกลบขยะในปัจจุบันจะสามารถรองรับขยะได้อีกไม่เกิน 10 ปี ส่งผลให้ทางเทศบาลต้องดำเนินการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นนี้

### วิถีใหม่

เทศบาลจึงจัดโครงการ “การจัดการขยะแบบถูกหลักสุขาภิบาล” ซึ่งเป็นการจัดทำระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบถูกหลักสุขาภิบาลเพื่อรองรับการเพิ่มปริมาณในอนาคต พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์การจัดการขยะอย่างถูกวิธีให้กับประชาชน

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน  
: ปี พ.ศ. 2547

อำเภอ : เมืองพะเยา  
จังหวัด : พะเยา

ประชากร: 20,222 คน

พื้นที่ : 9 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :  
เทศบาลเมือง

การเลือกตั้ง : ทางตรง

### ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. จัดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามามีส่วนร่วมกับการจัดการปัญหาขยะของเทศบาล
2. จัดสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบถูกหลักสุขาภิบาลซึ่งระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบถูกหลักสุขาภิบาลมีลักษณะดังนี้
  - มีระบบป้องกันมิให้น้ำชะจากขยะซึมลงสู่ใต้ดิน
  - มีระบบรวบรวมน้ำเสียจากขยะไปบำบัดให้ถูกต้องตามมาตรฐานก่อนปล่อยออกสู่แหล่งน้ำสาธารณะ
  - มีระบบกำจัดกลิ่นเหม็นของขยะและป้องกันไม่ให้สัตว์มาคุ้ยเขี่ยโดยใช้รถดินตะขบดอัดขยะและใช้ดินเหนียวมาเกลี่ยทับขยะอีกชั้นหนึ่ง
3. จัดอบรมการคัดแยกขยะให้กับประชาชน จำนวน 13 หมู่ๆ ละ 10 คน
4. ประชาสัมพันธ์วิธีการจัดการขยะที่ถูกวิธีให้กับประชาชน รวมทั้งรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น เช่น การใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ผ่านทางเสียงตามสาย รายการวิทยุของทางเทศบาลและการประชุมแกนนำชุมชนทั้ง 13 ชุมชน ที่จัดโดยทางเทศบาล เดือนละ 2-3 ครั้ง
5. จัดซื้อที่ดินที่ตำบลท่าวังทอง จังหวัดพะเยา จำนวน 83 ไร่ 3 งาน 83 ตารางวา เพื่อรองรับปริมาณขยะที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต

## การระดมทรัพยากร

### ค่าใช้จ่าย/การลงทุน

1. ระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบถูกสุขาภิบาลและค่าจัดซื้อครุภัณฑ์ จำนวน 63,134,800 บาท งบประมาณของกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
2. ค่าใช้จ่ายในการจัดซื้อที่ดินที่ตำบลท่าวังทอง จังหวัดพะเยา จำนวน 4,056,250 บาท งบประมาณของเทศบาล
3. ค่าตอบแทนชดเชยให้กับชุมชนใกล้เคียงที่เทศบาลนำขยะไปฝังกลบ ชุมชนละ 10,000 บาท

### อุปกรณ์/เครื่องมือ

1. รถจัดเก็บขยะแบบเปิดข้าง ขนาดความจุ 15 ลูกบาศก์เมตร จำนวน 7 คัน
2. รถแบ็คโฮ 1 คัน
3. รถแทรกเตอร์ 1 คัน
4. รถดั๊กหน้า-บดหลัง 1 คัน
5. รถยนต์บรรทุกเทท้าย 1 คัน
6. รถยนต์บรรทุกน้ำ 1 คัน
7. รถยนต์บรรทุกขยะ 1 คัน
8. รถตีนตะขาน้ำ 1 คัน

### บุคลากร

1. บุคลากรประจำรถเก็บขน จำนวน 32 คน 7 วัน
2. วิทยากรจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพะเยา ทำหน้าที่อบรมการคัดแยกขยะให้กับประชาชน จำนวน 6 - 7 คน 3 วัน

## ขั้นตอนในการดำเนินการ

| วัน เดือน ปี | กิจกรรมที่ทำ                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | ผู้รับผิดชอบ              |
|--------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------|
| ต้นปี 2543   | ผู้บริหารเทศบาลพบว่าปริมาณขยะที่ทางเทศบาลต้องจัดการฝังกลบมีถึง 35 ตัน/วัน แต่เทศบาลมีพื้นที่ในการรองรับการฝังกลบขยะที่จำกัด ประกอบกับพื้นที่ที่ใช้ฝังกลบอยู่ในปัจจุบันนี้มิใช่เป็นพื้นที่ของเทศบาล หากเทศบาลไม่ดำเนินการแก้ไขอาจก่อให้เกิดปัญหาปริมาณขยะที่มีมากจนเกินความสามารถที่เทศบาลจะบริหารจัดการได้ เนื่องจากพื้นที่ที่ใช้ฝังกลบขยะในปัจจุบันจะสามารถรองรับขยะได้อีกไม่เกิน 10 ปี รวมถึงปัญหาความขัดแย้งอันอาจเกิดขึ้นระหว่างเทศบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เทศบาลเข้าไปใช้เป็นที่ในการฝังกลบขยะ | ผู้บริหารเทศบาล           |
| 2543         | นำปัญหาเข้าปรึกษาหาทางแก้ไขในสภาเทศบาล และได้ข้อสรุปว่าทางเทศบาลจะดำเนินโครงการจัดการขยะอย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย <ul style="list-style-type: none"> <li>• การจัดสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบถูกหลักสุขาภิบาล</li> <li>• การอบรมและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้จักวิธีการจัดการขยะแบบถูกวิธีด้วยตนเอง รวมทั้งกระตุ้นจิตสำนึกให้อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม</li> </ul> โดยมอบหมายให้ทางกองสาธารณสุขและกองโยธาเป็นผู้รับผิดชอบในการเขียนแผนการดำเนิน                                                     | ผู้บริหารเทศบาล/สภาเทศบาล |

| วัน เดือน ปี      | กิจกรรมที่ทำ                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | ผู้รับผิดชอบ                                                                                    |
|-------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                   | โครงการ เพื่อนำเสนอขออนุมัติงบประมาณจาก<br>กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม                                                                                                                                                                                                                                                           |                                                                                                 |
| 2543              | ผู้บริหารเทศบาลนำเสนอโครงการเพื่อขออนุมัติ<br>งบประมาณดำเนินการจากกระทรวงวิทยาศาสตร์<br>เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม โดยทางกระทรวงฯ<br>อนุมัติโครงการและจัดสรรเงินงบประมาณสนับสนุน<br>การดำเนินโครงการเป็นเงิน 63,134,800 บาท                                                                                                                      | ผู้บริหารเทศบาล/<br>กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี<br>และสิ่งแวดล้อม                               |
| 2543              | ประมวลการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบถูก<br>สุขาภิบาล โดยมีบริษัทเอกชนเป็นผู้ได้รับ<br>สัมปทานในการก่อสร้าง                                                                                                                                                                                                                                   | เทศบาล                                                                                          |
| ปี 2543 -<br>2545 | จัดสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยแบบถูกหลัก<br>สุขาภิบาล จัดสร้างแล้วเสร็จในปี 2545                                                                                                                                                                                                                                                                   | เทศบาล/บริษัท<br>ผู้รับเหมาเอกชน                                                                |
| ปี 2546           | ดำเนินการติดตั้งครุภัณฑ์ต่างๆ รวมทั้งเตรียมความ<br>พร้อมของระบบกำจัดขยะแบบถูกสุขาภิบาลเพื่อ<br>การใช้งาน โดยจะสามารถใช้งานได้จริงในปี<br>2547                                                                                                                                                                                                  | เทศบาล/บริษัท<br>ผู้รับเหมาเอกชน                                                                |
| ปี 2546           | เชิญประชาชนจาก 13 หมู่ๆ ละ 10 คน มาอบรม<br>เรื่องการคัดแยกขยะ                                                                                                                                                                                                                                                                                  | เทศบาล/ นายกเทศมนตรี/<br>เจ้าหน้าที่กองสาธารณสุข/<br>เจ้าหน้าที่จากสำนักงาน<br>สาธารณสุขจังหวัด |
| ปี 2546           | ประชาสัมพันธ์วิธีการจัดการขยะที่ถูกวิธีให้กับ<br>ประชาชน รวมทั้งรณรงค์สร้างจิตสำนึกให้<br>ประชาชนมีความรับผิดชอบต่อท้องถิ่น เช่น การ<br>ใช้ถุงผ้า แทนถุงพลาสติก การอนุรักษ์<br>ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผ่านทางเสียง<br>ตามสาย , รายการวิทยุของทางเทศบาลและการ<br>ประชุมแกนนำชุมชนทั้ง 13 ชุมชน ที่จัดโดยทาง<br>เทศบาล เดือนละ 2-3 ครั้ง | กองสาธารณสุข/เทศบาล                                                                             |
| ปี 2546           | จัดซื้อที่ดินสำหรับการกำจัดขยะเพิ่มเติมที่ตำบลท่า<br>วังทอง อีก 83 ไร่ 3 งาน 83 ตารางวา เพื่อเป็น<br>การรองรับปริมาณขยะที่เพิ่มมากขึ้นในอนาคต                                                                                                                                                                                                  | เทศบาล                                                                                          |
| ปี 2547           | เริ่มเปิดใช้งานระบบกำจัดขยะแบบถูกหลัก<br>สุขาภิบาล                                                                                                                                                                                                                                                                                             | กองสาธารณสุข/เทศบาล                                                                             |

## หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

### --หน่วยงาน/องค์กร--

### -- บทบาทความร่วมมือ --

|                                                |                                                                                                        |
|------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| กระทรวงวิทยาศาสตร์<br>เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม | สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการก่อสร้างระบบกำจัดขยะ<br>แบบถูกสุขาภิบาล                                  |
| ชุมชนที่เทศบาลใช้เป็น<br>สถานที่ในการฝังขยะ    | สนับสนุนการดำเนินโครงการ โดยการอนุเคราะห์พื้นที่ในการฝัง<br>กลบขยะและได้รับค่าตอบแทนชุมชนละ 10,000 บาท |
| สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด<br>พะเยา              | สนับสนุนการดำเนินงานของโครงการในการจัดส่งวิทยากรมา<br>อบรมเรื่องการคัดแยกขยะให้กับประชาชน              |

## ประเมินผลความสำเร็จ

### ก่อนการดำเนินการ

1. เทศบาลมีขยะที่ต้องจัดการฝังกลบถึงวันละ 35 ตัน ต่อวัน และมีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ แต่พื้นที่ในการฝังกลบมีขนาดที่จำกัดเพียง 82 ไร่ 2 งาน 67 ตารางวา ประกอบกับเป็นพื้นที่ที่อยู่นอกเขตเทศบาล หากเทศบาลไม่มีการบริหารจัดการขยะที่ถูกต้องหรือถูกหลักสุขาภิบาล จนอาจส่งผลให้มีปริมาณขยะจำนวนมากจนเกินขีดความสามารถในการจัดการได้ของเทศบาล เนื่องจากพื้นที่ที่ใช้ฝังกลบขยะในปัจจุบันจะสามารถรองรับขยะได้อีกไม่เกิน 10 ปี รวมถึงอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ทางเทศบาลใช้เป็นสถานที่ในการฝังกลบขยะอยู่ในปัจจุบัน
2. ประชาชนไม่มีจิตสำนึกในการจัดการขยะด้วยตนเอง รวมทั้งจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น มีการลักลอบทิ้งขยะในพื้นที่สาธารณะ ตามถนนหนทาง ลักลอบทิ้งขยะในพื้นที่ของ อบต.ข้างเคียง

### หลังการดำเนินการ

1. เทศบาลจัดทาระบบกำจัดขยะแบบถูกสุขาภิบาล ในพื้นที่ฝังกลบขยะของทางเทศบาล ส่งผลให้พื้นที่แห่งนี้จะสามารถรองรับปริมาณขยะของทางเทศบาลได้อีก 15-20 ปี โดยประมาณ จากเดิมไม่เกิน 10 ปี รวมทั้งยังเป็นการช่วยเหลืป้องกันปัญหาความขัดแย้ง อันอาจจะเกิดขึ้นกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ที่เทศบาลเข้าไปใช้เป็นสถานที่ในการฝังกลบขยะด้วย เนื่องจากระบบนี้เป็นระบบที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะกับประชาชนที่อยู่อาศัยบริเวณข้างเคียง
2. เทศบาลจัดซื้อพื้นที่ในการฝังกลบขยะแห่งใหม่ อีก 83 ไร่ 3 งาน 83 ตารางวา เพื่อเป็นที่ดินสำรองสำหรับกำจัดขยะในอนาคต รวมเป็นพื้นที่ที่สามารถรองรับการกำจัดขยะของเทศบาลถึง 166 ไร่ 2 งาน 50 ตารางวา
3. ประชาชนมีจิตสำนึกในการบริหารจัดการขยะด้วยตนเองมากขึ้น สามารถลดการลักลอบการทิ้งขยะในที่สาธารณะของประชาชนได้ รวมถึงมีความรู้ในการจัดการขยะอย่างถูกวิธี เช่น คัดแยกขยะก่อนทิ้ง การลดปริมาณขยะโดยหันมาใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก เปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตที่จะเป็นการเพิ่มปริมาณขยะแก่ชุมชน

## อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

| อุปสรรค                                                                                                                                  | การแก้ไขปัญหา                                                                                                                                                                                     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| การนำขยะไปฝังกลบในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น อาจก่อให้เกิดการต่อต้านจากประชาชนและความขัดแย้งกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ | ผู้บริหารเทศบาลใช้ทักษะในการประสานงานเจรจาต่อรองและประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมถึงประชาชนเจ้าของพื้นที่ โดยการให้เข้ามามีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการขยะร่วมกับทางเทศบาล |

## ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. ผู้บริหารของเทศบาลมีความตั้งใจจริงในการดำเนินโครงการจัดการขยะ เนื่องจากเป็นโครงการที่ต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก
2. การได้รับความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นข้างเคียงในการอนุเคราะห์พื้นที่เพื่อการฝังกลบขยะให้กับทางเทศบาลและความร่วมมือจากประชาชนในบริเวณรอบพื้นที่ที่เข้าใจปัญหาและยอมรับผลกระทบดังกล่าวที่เกิดขึ้น ส่งผลให้การดำเนินโครงการประสบผลสำเร็จ

## ความยั่งยืนในการดำเนินการ

โครงการจัดการขยะอย่างเป็นระบบมีความยั่งยืน เนื่องจากโครงการนี้จัดอยู่ในแผนพัฒนาเทศบาลเมืองพะเยา ระยะ 5 ปี พ.ศ. 2545 – 2549

## บทเรียนที่ได้รับ

การดำเนินงานที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชน อาจต้องใช้ระยะเวลานาน ดังนั้นจึงควรดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อทำความเข้าใจกับประชาชนและร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้โครงการสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

## ความเป็นไปได้ในการถ่ายทอดประสบการณ์

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะนำวิถีใหม่นี้ไปปฏิบัติควรคำนึงถึง
1. การมีพื้นที่ที่ฝังกลบเพียงพอ โดยไม่เกิดปัญหาตามมา
  2. มีงบประมาณเพียงพอต่อการจัดซื้อที่ดินหรือพัฒนาระบบการกำจัดขยะในอนาคต
  3. มีบุคลากรที่มีความรู้ เชี่ยวชาญทางเทคนิคและแนวคิดใหม่ๆ สนใจในเรื่องเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาในพื้นที่

## แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นายสมเกียรติ อัญชนะ  
ตำแหน่ง : ปลัดเทศบาล  
หน่วยงาน : เทศบาลเมืองพะเยา  
ที่อยู่ : 58 ถนนท่ากว๊าน ตำบลเวียง อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา 56000  
โทรศัพท์ : (054) 480-986  
โทรสาร : (054) 484-070

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีนใหม่ : พ.ศ. 2543

|                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|---------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ประเภทของ<br>องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น | เทศบาลเมืองพะเยา                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| สถานที่ตั้ง                           | 58 ถนนท่ากว้าน ตำบลเวียง อำเภอเมืองพะเยา<br>จังหวัดพะเยา 56000                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| ขนาดพื้นที่<br>งบประมาณรายได้         | 9 ตารางกิโลเมตร<br>72,550,550 บาท (ปีงบประมาณ 2546)                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| จำนวนพนักงานและลูกจ้าง                | 407 คน<br>185 คน พนักงานท้องถิ่น<br>61 คน ลูกจ้างประจำ<br>161 คน ลูกจ้างชั่วคราว                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
| จำนวนประชากร                          | 20,222 คน                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| จำนวนครัวเรือน                        | 7,670 ครัวเรือน                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| ประชากรแฝง                            | 500 คน                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| รายได้เฉลี่ยประชากร                   | 28,420 บาท                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| ลักษณะของเมืองและ<br>วิถีชีวิตประชาคม | เทศบาลเมืองพะเยาประกอบด้วย 2 ตำบล คือ<br>ตำบลเวียงและตำบลแม่ต๋ำ ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบ พื้นที่ทางทิศตะวันออกจะเป็นเนินสูง<br>และลาดเอียงมาทางทิศตะวันตก โดยทางทิศ<br>ตะวันตกติดกับอำเภอกว้านพะเยา มีลักษณะเป็นที่<br>ราบกันกระทะ กว้านพะเยาเป็นแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่<br>ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีผู้นับถือ<br>ศาสนาคริสต์และอิสลามเพียงเล็กน้อย สภาพทาง<br>เศรษฐกิจประชากรโดยทั่วไปประกอบอาชีพ<br>เกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรมและการ<br>บริการ ตลอดจนรับราชการและเป็นพนักงานองค์การ<br>ของรัฐ โดยเขตในเมืองประชาชนประกอบอาชีพ<br>ค้าขายและการบริการ มีลักษณะเป็นการค้าขายปลีก-<br>ส่ง ลักษณะชุมชนเป็นชุมชนที่พึ่งอาศัยและแหล่ง<br>พาณิชยกรรมระดับจังหวัด การท่องเที่ยว แหล่ง<br>ท่องเที่ยวในเขตเทศบาลที่สำคัญ ได้แก่ กว้านพะเยา<br>อนุสาวรีย์พ่อขุนงำเมือง โบราณสถานประกอบด้วย วัด<br>ศรีโคมคำ วัดลี วัดหลวงราชสันฐาน |